

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ ศึกษาถึงปัจจัย แนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนที่ส่งผลกระทบต่อภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการและการลงพื้นที่ศึกษา

ก่อนทำการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เอกสาร และคัดเลือกพื้นที่ โดยการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทุกด้าน นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางชีวภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจและลักษณะทางสังคม เพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกชุมชนในการดำเนินการวิจัย ก่อนตัดสินใจเลือกชุมชนที่มีลักษณะต่อแหลมต่อการเกิดภัย รวมทั้งเป็นจุดที่อาจเป็นที่หลบภัยของผู้ก่อการร้ายในพื้นที่รอยตะเข็บในเขตอำเภอเมืองจังหวัดสงขลา หลังจากนั้นผู้วิจัยได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยผู้วิจัยพบปะแนะนำตัวกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำศาสนา อาสาสมัครรักษาความปลอดภัย และชาวบ้าน เมื่อมีความคุ้นเคยและความไว้วางใจต่อกัน ผู้วิจัยทำการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยกับชาวบ้าน โดยการแลกเปลี่ยนซักถามเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับคนในชุมชน เพื่อร่วมกันสะท้อนปัญหา ผลกระทบและแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดน ที่ส่งผลกระทบต่อภายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งข้อได้เปรียบประการหนึ่งของผู้วิจัยคือ เป็นผู้ที่ได้มีโอกาสทำงานในพื้นที่มาเป็นระยะเวลายาวนานมากกว่า 10 ปี ทำให้สามารถหาแนวร่วมผู้ให้ข้อมูลได้ไม่ยากนัก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เทคนิคการวิเคราะห์เอกสาร (content analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกต (observation) ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์เอกสาร (content analysis)

การวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานเขียนเกี่ยวกับสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่ต่างๆ ได้แก่ เอกสารอ้างอิง บทความ แผ่นพับ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรง เพื่อหาแนวทางในการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงโดยหาข้อมูลจากสถานีราชการ ชุมชนต่าง ๆ และสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

2.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview)

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่เสี่ยงของอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ประชาชนทั่วไป ในเขตพื้นที่เป้าหมายใน 4 ชุมชน 3 ตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา คือ ชุมชนเตาอิฐ ชุมชนเก้าเส้ง ตำบลบ่อยาง ชุมชนพะวงตำบลพะวงและชุมชนทุ่งหวัง ตำบลทุ่งหวัง (2) ผู้มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งผู้นำชุมชน เช่น นายก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ที่ดูแลพื้นที่ดังกล่าว (3) องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆในพื้นที่ ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานราชการต่าง ๆ ผู้ประกอบการ ห้างร้านต่าง ๆ คณะครู อาจารย์ สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา เป็นต้น ซึ่งพื้นที่เสี่ยงจะเน้นในเขตพื้นที่ล่อแหลมก่อน เป็นอันดับแรก ซึ่งได้แก่ เขตพื้นที่ตำบลทุ่งหวัง ซึ่งเป็นพื้นที่ติดกับเขตพื้นที่วิกฤตของอำเภอจะนะ และชุมชนที่มีปัญหาเสพติดคือ ชุมชนเตาอิฐ และชุมชนเก้าเส้ง ตำบลบ่อยาง รวมทั้งชุมชนพะวงในตำบลพะวง

2.3 การสังเกต (observation)

เป็นการสังเกตบริบทของชุมชน สังเกตแนวทางการป้องกันตนเองทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับองค์กร โดยผู้วิจัยเข้าไปในพื้นที่แบบไม่เป็นทางการ

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างเฉพาะเจาะจง จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ จำนวน 30 คน จากบุคคลใน 3 กลุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ล่อแหลมเสี่ยงภัย 4 ชุมชนใน 3

ตำบลในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยการคัดเลือกจากประชาชนในอาชีพที่หลากหลาย เพราะความหลากหลายของอาชีพจะทำให้ได้ข้อมูล มุมมองที่แตกต่างกัน และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละกลุ่มให้ข้อมูลต่างๆ ในเรื่องดังตาราง 1

ตาราง 1 คุณลักษณะผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	คุณลักษณะผู้ให้ข้อมูล	ข้อมูลที่ต้องการ
กลุ่มที่ 1	เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ 4 ชุมชน คือ เตออริฐ เก้าเส็ง พะวงและทุ่งหวัง โดยนำมาจากหลากหลายอาชีพ ทั้งที่ต้องทำงานในช่วงกลางวันและทำงานในช่วงกลางคืนประกอบด้วย นักเรียน พ่อค้าแม่ค้า วิศวกร เกษตรกร ผู้รับเหมาก่อสร้าง อาชีพประมง อาชีพเกษตรกรรม และรับจ้าง โดยกำหนดให้มีทั้งเพศชายและหญิง อายุตั้งแต่ 17 ปี ถึง 60 ปี จำนวน 10 คน	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ เหตุการณ์ ปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางการป้องกันตนเองในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
กลุ่มที่ 2	ผู้มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งผู้นำชุมชน เช่น นายก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน ที่ดูแลพื้นที่ดังกล่าว จำนวน 10 คน	ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ข่าวและเบาะแส ข้อมูล การตรวจค้น และแนวทางการป้องกันตลอดจนการดูแลรักษาความปลอดภัยในระดับชุมชน

ตาราง 1 (ต่อ)

ผู้ให้ข้อมูลหลัก	คุณลักษณะผู้ให้ข้อมูล	ข้อมูลที่ต้องการ
กลุ่มที่ 3	องค์กรภาครัฐและภาคเอกชน อื่นๆในพื้นที่ ได้แก่ หัวหน้า หน่วยงานราชการต่าง ๆ ผู้ประกอบการ ห้างร้านต่างๆ สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา จำนวน 10 คน	ให้ข้อมูลแนวทางการ ป้องกันตนเองในการลดสภาวะ เสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ใน ระดับองค์กรและหน่วยงาน

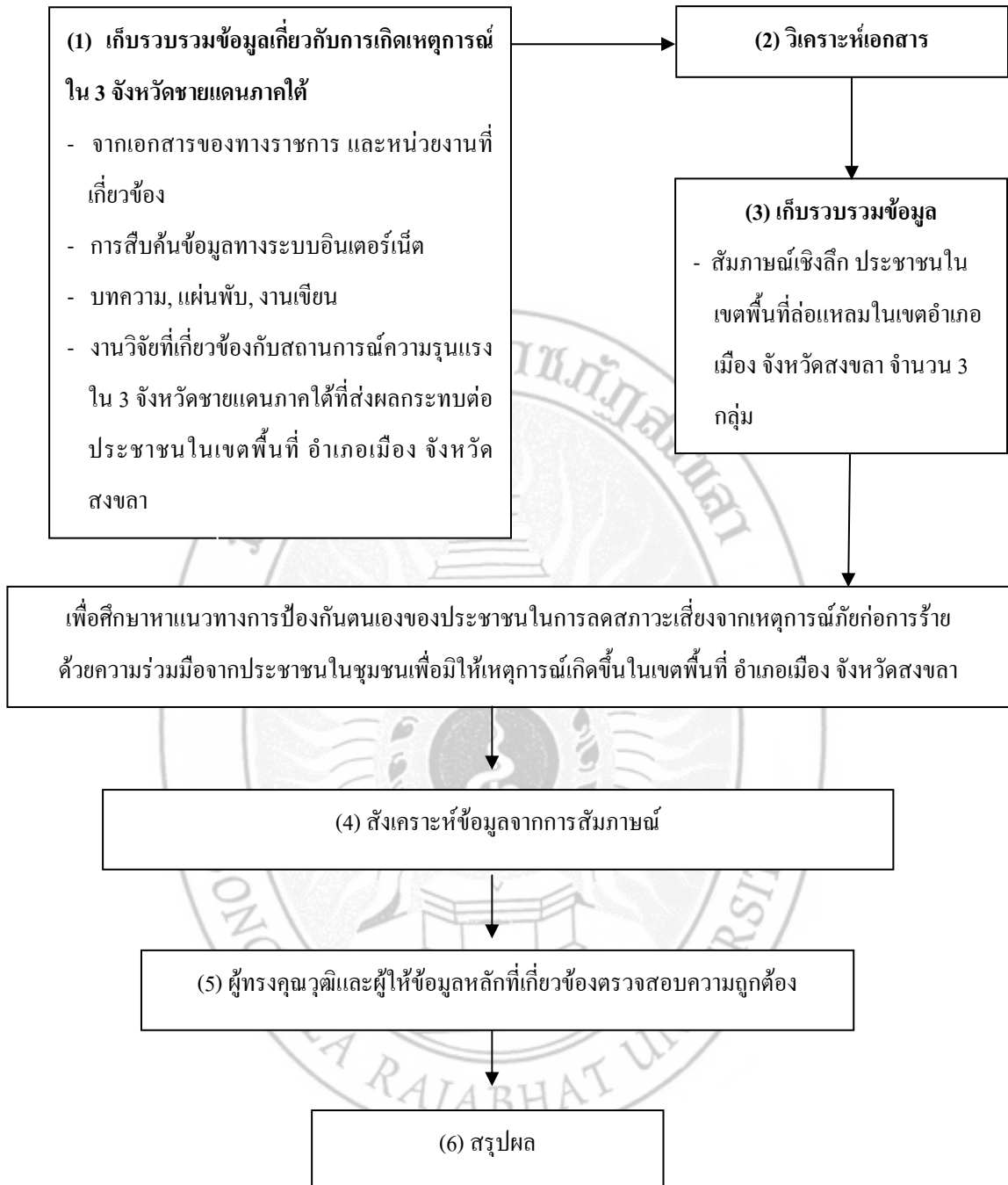
4. เครื่องมือวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับเหตุการณ์ สถานการณ์การก่อการร้ายใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อในพื้นที่ แล้วนำข้อมูลต่าง ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้น มาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสภาวะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา รวมทั้งกำหนดเป็นแนวทางในการตั้งประเด็นคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรายละเอียดแนวทางของคำถามได้แสดงไว้ในภาคผนวก

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มต้นจาก (1) การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเกิดเหตุการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งจากเอกสารของทางราชการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสืบค้นข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต บทความ แผ่นพับ งานเขียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้น (2) จึงทำการวิเคราะห์เอกสาร (document analysis) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการเกิดปัญหาความขัดแย้งใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตอำเภอเมือง

จังหวัดสงขลาว่ามีปัญหาสาเหตุมาจากอะไร หลังจากนั้น (3) ได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้เกี่ยวข้อง ในมุมมองที่ต่างมิติ เพื่อจะได้ทราบถึงองค์ความรู้เพื่อเป็นมาตรการในการหาแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดจัดเป็นหมวดหมู่แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยตรวจสอบกับข้อมูลรายงานเอกสารทางวิชาการและผู้ให้ข้อมูลหลัก (4) ประมวลสังเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาทั้งหมด วิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาในเชิงเหตุผล ก่อนจะสรุปและเชื่อมโยง ประเด็นเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ว่าจะมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขอย่างไรเพื่อให้สถานะเสี่ยงลดลง แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้ทั้งหมดมาเขียนผลการศึกษาในลักษณะบรรยายและพรรณนา รวมทั้งประมวลองค์ความรู้เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการหาแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนเพื่อลดสถานะเสี่ยงจากปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้น (5) ให้ผู้ให้ข้อมูลหลักช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แก้ไขและยืนยันความถูกต้อง (6) สรุปผลและจัดทำรูปเล่มวิทยานิพนธ์เพื่อนำเสนอสู่สาธารณชน ดังสรุปในแผนภาพ 1

แผนภาพ 1 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยง จากปัญหา
ความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

6. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

6.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาในเขตพื้นที่กลุ่มเสี่ยงที่ต่อกับเขตรอยตะเข็บของ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่พื้นที่ 4 ชุมชน ใน 3 ตำบล ที่อยู่ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา คือ (1) ชุมชนเก้าเส้ง (2) ชุมชนเตาอิฐ (ตำบลบ่อยาง) (3) ชุมชนทุ่งหวัง (ตำบลทุ่งหวัง) และ(4) ชุมชนพะวง (ตำบลพะวง)

6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

6.2.1 ศึกษาสภาพบริบทชุมชน

6.2.2 ศึกษาสถานะเสี่ยงและมูลเหตุของการนำไปสู่การหาแนวทางในการป้องกันตนเองในจังหวัดสงขลา

6.2.3 ศึกษาผลกระทบอันเนื่องมาจากสถานะเสี่ยงจากปัญหาความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

6.2.4 ศึกษาการลดสถานะเสี่ยงจากสถานการณ์ความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในพื้นที่เสี่ยงภัยของจังหวัดสงขลา

6.2.5 ศึกษาแนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

6.3 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 3 กลุ่มประกอบด้วย

6.3.1 ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้แก่ ประชาชนทั่วไปในเขตพื้นที่เป้าหมายใน 4 ชุมชน 3 ตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

6.3.2 ผู้มีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในเขตพื้นที่ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งผู้นำชุมชน เช่น นายก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน หรือกำนัน เป็นต้น

6.3.3 องค์กรภาครัฐและภาคเอกชนอื่นๆในพื้นที่ ได้แก่ หัวหน้าหน่วยงานราชการต่างๆ ผู้ประกอบการ ห้างร้านต่างๆ คณะครู อาจารย์ สถานศึกษา สถาบันต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา และโรงเรียนต่างๆ เป็นต้น

6.4 ขอบเขตด้านเวลา

ระยะที่ 1 ระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคม 2551 ศึกษาบริบท วิเคราะห์ สํารวจ สภาพปัญหาและสาเหตุการเกิดภัยจากเหตุการณ์ภัยก่อการร้ายที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ระยะที่ 2 ระหว่างเดือนกันยายน - กุมภาพันธ์ 2552 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประชาชน ผู้ประกอบการ สถานศึกษา สถานที่ราชการต่าง ๆ ฯลฯ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เกี่ยวกับการได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยก่อการร้ายที่เกิดขึ้นและมีแนวทางการป้องกันตนเองของ ประชาชนในการลดสถานะเสี่ยงจากปัญหา ความขัดแย้ง 3 จังหวัดชายแดนภาคได้อย่างไร ให้มี ประสิทธิภาพโดยการจัดทำข้อมูลการสัมภาษณ์และแผนงานตลอดจนรับข้อเสนอแนะจาก ประชาชนในทุกภาคส่วน

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดังที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสารและการให้สัมภาษณ์ จะถูกนำมาจัดเป็นหมวดหมู่แล้วตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยตรวจสอบ กับข้อมูลรายงานเอกสารทางวิชาการและผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นระยะๆ ก่อนประมวลสังเคราะห์ เนื้อหาจากการศึกษาทั้งหมดแล้ววิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาในเชิงเหตุผล ก่อน จะสรุปและเชื่อมโยง ประเด็นเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคได้ที่ ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ว่าจะมีแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขอย่างไรเพื่อให้สถานะเสี่ยงลดลง แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้ทั้งหมดมาเขียนผลการศึกษาลง ในลักษณะบรรยายและพรรณนา รวมทั้งประมวลองค์ความรู้เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ ในการหา แนวทางการป้องกันตนเองของประชาชนเพื่อลดสถานะเสี่ยงจากปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญช่วยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล แก้ไขและยืนยันความถูกต้องก่อนจัดทำ รูปเล่มวิทยานิพนธ์และนำเสนอสู่สาธารณชน ซึ่งอาจสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้ คือ

7.1 นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมทั้งหมดจัดเป็นหมวดหมู่

7.2 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยตรวจสอบกับข้อมูลรายงาน เอกสารทางด้านวิชาการ

7.3 ประมวลสังเคราะห์เนื้อหาจากการศึกษาทั้งหมด

- 7.4 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาในเชิงเหตุและผล
- 7.5 เขียนผลการศึกษาในลักษณะบรรยายและพรรณนา
- 7.6 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขและยืนยันความถูกต้อง
- 7.7 ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาของผลการศึกษาด้านวิชาการ โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง

